

ION ARBORE

conferențiar universitar,
Conservatorul
„Ciprian Porumbescu”:

„Legile genului — determinate de muzică”

1. În teatrul liric, drama se exprimă prin muzică. „Textul muzical” nu se dezvoltă paralel cu „textul dramatic”, și nici măcar nu se întrepătrund. Muzica este aceea care exprimă drama. Așa că atitudinea interpretului nu poate fi determinată decât de muzică, și în felul acesta va fi interpretată și drama. Se comite o eroare când nu se acordă teatrului liric caracterul unui *gen specific*, cu propriile sale modalități de exprimare. Există factori comuni dramei și muzicii în reprezentația lirică: conflictul, situațiile, caracterele, confruntarea personajelor. Dar, în timp ce drama își relevă acțiunile prin „textul dramatic”, opera o face prin „textul muzical”. E drept, un text muzical conține și unul dramatic, dar nu detașat, ci încorporat sieși. Alfel spus, textul dramatic este deja interpretat de către cel muzical; interpretului nu i se poate cere să-l reinterpreteze ținând seama numai de acesta, ci să-l interpreteze pe cel muzical. Cu alte cuvinte, textul lui Shakespeare, *Othello*,

rescris de Boito, a fost interpretat de muzica lui Verdi, care a creat altceva decât copia unui model. (Precum însuși Shakespeare a preluat intriga din culegerea lui Cinthio, creînd altceva decât o copie.) Sarcina interpretului lucrării lui Verdi este, deci, de a da viață, acesteia, și el se va exprima prin muzică, păstrind și relevînd astfel conflictul, personajele și acțiunea shakespeareene. El va uza de mijloace specifice, ale unui gen specific. De ce s-ar cere atunci interpretului teatrului liric să fie interpret de „teatru propriu-zis”, cînd teatrul e liric și nu propriu-zis? Genul — dacă-l acceptăm ca atare — își are legile sale, chiar dacă își află aceleași surse cu ale teatrului; iar ele sînt determinate de muzică. Să nu uităm că aceasta stabilește, de la început, ritmul, culminațiile acțiunii; spre deosebire de teatru, de pildă, unde interpretul e, într-un fel, liber să le adapteze propriei sensibilități. E bine să ne amintim că, încă de la sfîrșitul secolului trecut, Adolph Appia ne relevase relația dintre muzică și interpretarea ei scenică, ca pe o relație între timp și spațiu. Căci muzica se desfășoară în timp și determină astfel spațialitatea interpretării scenice — atît a locului de joc, cît și a mijloacelor actoricești. Uităm prea des adevăruri cunoscute, încercînd să le redescoperim.

2. În ce privește opera clasică, ceea ce a menținut-o în actualitate în toate timpurile, deci și astăzi, este permanența sentimentelor, caracterelor, ideilor cărora le-a dat ființă. Aceasta, datorită unor modalități de înscenare specifice pentru vremea reprezentării. E normal ca azi ea să îmbrace o expresie scenică modernă. Ceea ce și face, adeseori — deși e un fapt mai puțin cunoscut —, ajutînd-o să fie viabilă, și să nu devină piesă de muzeu. Din păcate — ea și în teatru — și azi, ca și ieri, în timp ce se încearcă modernizarea formelor, au fost și sînt prejudecăți, care țin la expresia trecutului. Poate că, în cele din urmă, nu *din păcate*, pentru că această confruntare a fost întotdeauna și un factor de progres al genului, așa cum a fost și în teatru. Atunci, de unde părerea că opera este doar un muzeu sonor? Am afirma că doar din ignorarea voită a genului. Căci muzica e totuși o disciplină cu un limbaj ce trebuie învățat, așa cum se învață o limbă, cu gramatica și sintaxa ei. Da! Un disc este o piesă de muzeu, reprezentînd un moment al dezvoltării istorice. E deajuns să urmărim piesele acestui muzeu sonor — istorie a teatrului liric —, pentru a ne da seama că forma reprezentației n-a fost aceeași în toate timpurile. Și e logic ca azi să fie corespunzătoare lui azi.

3. Ca specialist, urmăresc lucrări de specialitate, filme, reviste, în bibliotecile noastre; și sînt destule, dacă le cauți. Am făcut și cîteva călătorii peste hotare, cunoscînd spectacole reprezentative; iar în munca mea încerc aplicarea cunoștințelor acumulate, adeseori cu bune rezultate. Dar o bună parte a celor ce lucrează pe acest tărîm nu realizează o informare metodică, rămînd tributari celei

„după ureche“ ; iar spectatorii nu beneficiază nici măcar de o cronică competentă. Revista „Muzica“ e prea solicitată de multiplele forme muzicale, pentru a păstra în actualitate spectacolele de operă și operetă. Sînt atît de multe prejudecăți de învins — în primul rînd ale spectatorilor, dar și ale unora dintre noi —, precum și comodități, încît doar un veritabil curent de opinie le-ar putea infrînge.

4. Tocmai aceste prejudecăți împiedică și evoluția noilor generații de interpreți. Munca de dobîndire a însușirilor vocale este deosebit de dificilă și de îndelungată, împiedicînd adesea asupra dezvoltării celorlalte însușiri, printre care și cele cerute actorilor. O bună parte dintre cîntăreți le dobîndesc totuși și reușesc să devină buni interpreți de teatru liric (nu de teatru !): adică actori compleți. Ajungînd însă în mediul profesiei, constată că succesul și aplauzele se obțin cu mai multă ușurință doar cu vocea, fără a mai folosi toate mijloacele însușite. Și încet-încet, „ajutați“ de colegi nedotați și obtuzi, renunță la ele. Aici ar fi cazul să intervină o critică muzical-dramatică pricepută, care ar stimula permanentizarea interpretărilor complexe. Deci, tot un *curent de opinie* ar putea determina condiția actorului din teatru liric !

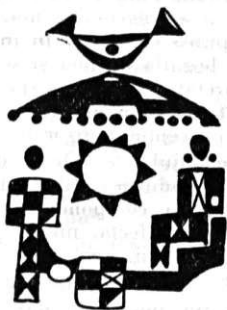
Ce părere are conducerea revistei „Teatrul“? Nu ar fi de acord să dedice cîteva pagini genului liric, militînd pentru contemporaneitatea sa, pentru o reprezentare adecvată zilelor noastre ?



AUREL STROE

compozitor:

„Partitura implică și viziunea scenică“



1. Consider că textul dramatic implică textul muzical și, în același timp, textul muzical trebuie să implice jocul scenic al interpreților, sub toate aspectele sale. În ce măsură interpretul teatrului liric trebuie să fie interpret de teatru propriu-zis, răspunsul este destul de ușor de dat : el trebuie să fie *om de teatru*. Desigur, uneori, faptul de a cînta o anumită piesă muzicală îngreunează, într-o anumită măsură, mișcarea scenică ; dar un interpret dotat va ști întotdeauna să împace exigențele celor două domenii, aparent atît de diferite. Să nu uităm însă că un adevărat compozitor de operă ține seama, cînd își scrie partitura, și de posibilitățile realizării pe scenă a rolului respectiv. Putem constata că marile partituri de operă au în vedere întotdeauna și mișcarea scenică. Aș da un singur exemplu : *Don Giovanni* a lui Mozart. Sînt convins că, astăzi, criza prin care trece